

Wij zijn het zelf om het anders te doen

Preek over Micha 4,5,6 & Lucas 1:39-45

Paaskerk Baarn, 23 december 2012

Ds. C. Kruijswijk Jansen

De mooiste en aangrijpendste liturgische tekst die ik ken is 'het Beklag Gods'. Toen ik dat voor het eerst uitsprak op de Goede Vrijdag na de lezing van het Lijdensevangelie, was ik diep onder de indruk. "Mijn volk, wat heb ik u gedaan? Of waarin heb ik u bedroefd? Antwoord mij!" Jezus was gekruisigd en wij, de hoorders, stonden onder het kruis en lieten de goddelijke verwijten over ons heengaan. "Wat heb ik u gedaan? Antwoord mij!"

Deze tekst is afkomstig uit de profetie van Micha 6:3. Daar staat "mijn volk", dat is het Joodse volk, maar ik voelde mij als bijbellezer zeer aangesproken. Zo vat de dichter Revius het ook op. In een gedicht begint hij aldus: "En 't zijn de Joden niet, Heer Jezus, die u kruisten. Ik ben 't o Heer, ik ben 't die dit heb gedaan". Toch ben ik er mee opgehouden om het Beklag Gods te gebruiken. De tekst is door de eeuwen heen als zeer anti Joods gebruikt. Kerkgangers gingen de straat op, de Jodenwijken in, om de bewoners te molesteren, of erger. Pogroms waren een uitje voor christenen en een hel voor Joodse burens. Vooral de feestdagen waren vreselijk. De Kerstnacht werd een slachtpartij, maar alles sloeg de Goede Vrijdag. Opgejut door de voorganger, opgezweept door het Beklag Gods, werden Joden massaal vermoord.

De achtergrond van het verwijt "Mijn volk, wat heb ik u misdaan?" is het diepe verlangen naar vrede. Dat de zwaarden worden omgesmeed tot ploegscharen en de speren tot snoeimessen en dat een ieder onder z'n eigen wijnstok en vijgenboom kan zitten. De werkelijkheid is tot op vandaag dat doodgewone mensen worden uitgebuit, dat er smart is om het zware leven. Zo gaat dat al de eeuwen door. Revius zit er niet ver naast als hij "mijn volk" inclusief denkt. Wij zijn het zelf. Zo heeft Jezus in de Evangelieën de woorden van God uitgelegd, bedoeld voor Jood en voor heidenen. De apostel Paulus heeft het op schema gebracht met het beeld van de stam, waarop wij geënt zijn. Het oude Godsvolk Israël is de stam, de christenen, en denk ik, alle volkeren zijn hierop geënt. Dat betekent dat de beloften aan Israël ons allen gelden. En dus ook de geboden en ook alle verwijten! Het zijn niet alleen de Joden, maar wij allen aan wie gevraagd wordt: 'Wat hebben jullie gedaan met mijn goede aarde? Waarom buit je mijn schepping zo uit? Wat doe je met mijn mensen? Waarom laat je de honger voortduren? Waarom stop je niet met vechten en twisten? Waarom leef je niet vreedzaam met elkaar?"

Centraal in de profetie van Micha staat het verlangen naar "veilig wonen" 5:3 en de wens om te zitten onder "eigen wijnstok en vijgenboom" 4:4. Micha is een tijdgenoot van Amos. Samen strijden ze tegen corruptie, valse zekerheden, grootgrondbezit, onteigening en zinloos geweld. In 6:8 klinkt de bekende oproep van Micha: "Er is jou, mens, gezegd wat goed is, je weet wat de HEER van je wil: niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en in wijsheid te wandelen met je God". Hoe doe je dat, wat is 'goed', wat is 'de wil van de Heer'?

'Recht doen' dat is wat aan jou is gedaan: jij mag leven, jij hebt dat 'recht'. Doe dat dan ook aan een ander.

'Trouw zijn' is wat ook aan jou gedaan is: God is trouw aan jou, Hij laat jou niet vallen. Wees jij dan ook trouw aan jezelf en aan de ander.

'Wandelen in wijsheid': daar staat een woord dat maar één keer voor komt in de bijbel. Het werd met 'ootmoed' vertaald, en later met 'nederig'. Ik vond afleidingen in de grondtekst waar beter het woord 'wijsheid' past. Dan denk ik aan koning Salomo, die aan het begin van zijn regeerperiode vroeg om wijsheid. 'Geef mij een wijs hart'. Wandelen met wijsheid is leven met een wijs hart, openstaan voor God, en alles en iedereen. Laat God in je hart wonen.

Maar waarom gebeurt het niet, of zo weinig? Waarom misbruiken we elkaar, misbruiken het te goed aan vertrouwen? Waarom is genoeg niet genoeg? Waarom willen we steeds meer als gewoon al goed is? Waarom willen we steeds verder als dichtbij ook zo mooi kan zijn? Revius zit er niet ver naast als hij zegt: "Wij zijn het zelf, Heer Jezus, die u kruisten".

Is het onmacht, onwil, onkunde? Ik moet denken aan twee mensen die uit elkaar zijn gegaan. Dat kan gebeuren. Ze waren dertig jaar getrouwd. Op een dag pakte de man z'n koffer en zei "nou, dan ga ik maar". En hij kwam nooit meer terug. Er was geen gesprek geweest, geen overleg, geen pogen om er

(nog) iets van te maken. De vrouw bleef in verbijstering achter, ze had er niets van zien aankomen. Tot op vandaag is ze vol wantrouwen naar mensen, verbitterd, en bang voor iedere nieuwe relatie. Het kan immers zo weer gebeuren.

Ik denk ook aan de Australische Dj's, die een verpleegkundige opbelden met de stem van Elisabeth en Charles, waardoor de verpleegkundige haar mond voorbij sprak en de zwangerschap van de prinses wereldkundig maakte. Van schaamte en schande maakte zij een einde aan haar leven. Je vraagt je af waarom mensen zulke grappen uithalen, die zo diep kunnen ingrijpen. Waarom doen ze dat?

Het aloude verlangen naar vrede is niet ongegrond. Boeiend is de belofte dat er een iemand zal komen die ons 'als een herder zal weiden' 5:3, een god die je zal uitleiden uit de slavernij. Nóg boeiender is dat die iemand uit ons midden komt: "uit jou, Bethlehem, komt iemand voort" 5:1, En de twee vrouwen Elisabeth en Maria zeggen: "gezegend de vrucht van jouw schoot". 1:42.

In jullie midden zal het geschieden, dat wil zeggen, in onverwachte hoek, in het te kleine Bethlehem, en in onverwachte mensen, in Elisabeth die te oud is, en in Maria die nog te jong is.

In jullie, dwz. iemand uit ons midden. Dat wil dus zeggen dat deze oude teksten de blik richten op de lezers van alle eeuwen: in ons midden is God, in ons midden is de kracht van God, in ons midden is de liefde, sterk als de dood.

Revisus heeft het bij het goede einde: Wij zijn het zélf die het kunnen verknallen. Wij zijn het dus ook zélf die het anders kunnen doen.

Wij zijn het zélf die het anders kunnen doen.

Amen.